

LIBRIS

We know
books

GEORGE ORWELL

1984

Traducere de Raluca Ghențulescu
Studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Concepția grafică: Mădălina Pricop

Redactor: Ioana Marcu

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORWELL, GEORGE

1984/George Orwell; trad. de Raluca Ghențulescu; stud. introductiv de Lucian Pricop – București: Cartex 2000, 2026

ISBN 978-606-091-325-2

I. Ghențulescu, Raluca (trad.)

II. Pricop, Lucian (pref.)

821.111

© Editura Cartex 2000, pentru această traducere.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Limitele limbajului și constrângerile libertății (Lucian Pricop) ..	7
1984	
Unu	21
Doi	115
Trei	229
ANEXA – principiile noulimbii	297

LIBRIS

We know
books

de vânzare validează o teorie de filosofia limbajului: puterea asupra cuvintelor poate fi folosită de politic pentru a menține oamenii într-o stare de precaritate culturală. Falsificarea, exagerarea, dramatizarea sunt toate metode pe care guvernele le folosesc, după niște reguli pe care le-a intuit Orwell, pentru a manipula.

Lucian Pricop

1984

UNU

I

Era o zi senină, dar friguroasă de aprilie, iar orologiul bătea ora treisprezece. Cu bărbia în piept, ca să scape de vântul tăios, Winston Smith se strecură rapid printre ușile de sticlă ale blocului Victoria, dar nu reuși să intre îndeajuns de repede încât să nu lase să pătrundă odată cu el și un vârtej de praf zgrunțuros.

Holul mirosea a varză fiartă și a preșuri vechi. La unul dintre capete, un afiș colorat, prea mare pentru a fi lipit înăuntru, fusese rezemat de un perete. Înfațișa, pur și simplu, un chip uriaș, de peste un metru lățime: era fața unui om de vreo patruzeci și cinci de ani, cu o mustață groasă și neagră și cu niște trăsături aspre, dar plăcute.

Winston se îndreptă către scări. Nu avea niciun rost să încerce să ia liftul. Chiar și în cele mai bune perioade ale sale funcționa rareori, iar acum curentul era oprit pe parcursul zilei, din dorința de a economisi energia electrică pentru pregătirile din Săptămâna de Ură. Apartamentul se afla la etajul al șaptelea, iar Winston, care avea treizeci și nouă de ani și un ulcer varicos deasupra gleznei drepte, urcă încet, oprindu-se de câteva ori pe drum. Pe fiecare palier, îl privea chipul uriaș de pe afișul pus pe peretele din fața liftului. Era una dintre acele imagini atât de bine gândite încât aveai impresia că privirea te urmărește oriunde te-ai duce. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREȘTE“, scria dedesubt.

În apartament, o voce mieroasă citea o listă de cifre care aveau legătură cu producția de fontă. Vocea venea dinspre o placă ovală de metal, ca o oglindă mătușă, încastrată în peretele din partea dreaptă. Winston răsuci un buton și vocea se auzi mai înfundat, deși cuvintele încă se puteau distinge. Acest aparat (numit tele-ecran) putea fi dat mai încet, dar nu exista nicio cale de a-l închide complet. Winston se duse la fereastră: zări o siluetă micuță și plâpândă, un trup a cărui fragilitate era scoasă în evidență de salopeta albastră, impusă de Partid ca uniformă. Părul îi era foarte deschis la culoare, fața roșie, iar pielea înăsprită de săpunul prea dur, de lamele de ras prea tocite și de iarna prea friguroasă care tocmai se încheiase.

Chiar și prin oblonul închis, lumea de afară părea rece. Pe stradă, micile rafale de vânt ridicau praful și hârtiile rupte și, cu toate că soarele strălucea, iar cerul era de un albastru intens, părea să nu existe nicăieri niciun strop de culoare, în afară de afișele lipite pretutindeni. Chipul cu mustață neagră privea autoritar de prin toate colțurile, inclusiv de pe un afiș pus pe fațada casei de vizavi. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREȘTE“, scria sub el, iar ochii lui negri se uitau drept în ochii lui Winston. La nivelul străzii, un alt afiș, rupt într-un colț, flutura în vânt, ba acoperind, ba dezvăluind cuvântul SOCENG. În depărtare, un elicopter care zbura printre acoperișuri se opri o clipă ca o muscă în zbor, apoi făcu un viraj și dispăru. Era o patrulă de poliție care se uita pe la ferestrele oamenilor. Dar patrulele nu contau. Doar Poliția Gândirii conta.

În spatele lui Winston, vocea din tele-ecran încă mai trănănea despre fontă și despre depășirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepta și transmitea simultan. Orice sunet produs de Winston peste nivelul unei șoapte era preluat imediat și, mai mult decât atât, câtă vreme se afla în raza de acțiune a plăcii de metal, putea fi nu doar auzit, ci și văzut. Bineînțeles, nu puteai ști dacă ești urmărit în orice moment. Puteai doar să bănuiești cât de des sau prin ce metode se conecta Poliția Gândirii la sistem. Puteai chiar să crezi că oricine era urmărit în fiecare clipă. În orice caz, se puteau conecta la sistem oricând doreau.

Trebuia să trăiești – și trăiai, dintr-o obișnuință care devenea instinct – cu gândul că orice sunet pe care îl scoteai era auzit și, dacă nu era întuneric, orice mișcare pe care o făceai era analizată.

Winston stătea cu spatele la tele-ecran. Era mai sigur, deși, după cum bine știa, chiar și spatele putea să dezvăluie multe. La distanță de un kilometru, Ministerul Adevărului, locul său de muncă, se înălța ca un turn mare și alb din peisajul cenușiu. Aceasta – se gândi el cu un soi de dezgust – aceasta era Londra, orașul principal de pe Aerodromul Unu, cea de-a treia provincie din Oceania ca număr de locuitori. Încercă să scormonească după o amintire din copilărie care să-i spună dacă Londra fusese întotdeauna așa. Existaseră mereu aceste case dărăpănate din secolul al XIX-lea, cu zidurile sprijinite de grinzi de lemn, cu ferestrele acoperite cu cartoane, cu acoperișurile din tablă ondulată și cu gardurile care se îndreptau nebunește în toate direcțiile? Și zonele bombardate, unde praful de var se învârtea prin aer, iar buruienile se chinuiau să crească peste mormanele de moloz? Și locurile în care bombele lăsaseră în urmă mari spații virane, unde se ridicau acum colonii sordide de locuințe din lemn ca niște cotețe de păsări? Nu avea niciun rost să încerce, nu-și putea aminti: nu-i mai rămăsese din copilărie decât o serie de imagini luminoase, care se proiectau pe un fundal întunecat și în cea mai mare parte de neînțeles.

Ministerul Adevărului – Miniadev, în noulimbă¹ – era complet diferit de orice altă construcție. Era o piramidă uriașă, dintr-un beton de un alb strălucitor, care se ridica, în trepte, până la trei sute de metri. De unde stătea, Winston putea citi cele trei sloganuri ale Partidului, gravate cu litere elegante pe fațada albă:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

¹ Noulimba este limba oficială din Oceania. Pentru o prezentare a structurii și etimologiei sale, consultați Anexa (n.a.).

Se spunea că Ministerul Adevărului avea trei mii de camere deasupra nivelului solului și tot atâtea dedesubt. Împrăștiate prin Londra, mai erau încă trei clădiri asemănătoare ca mărime și aspect. Dominau atât de mult arhitectura zonei din jur, încât, de pe acoperișul blocului Victoria, le puteai vedea pe toate patru în același timp. Erau sediile celor patru ministere din care era alcătuit aparatul de stat. Ministerul Adevărului se ocupa cu știrile, divertismentul, educația și artele frumoase. Ministerul Păcii avea ca obiect războiul. Ministerul Dragostei menținea legea și ordinea, iar Ministerul Bunăstării era însărcinat cu problemele economice. Denumirile lor în noulimbă erau: Miniadev, Minipax, Minidrag și Ministarea.

Cel mai înspăimântător era Ministerul Dragostei, care nu avea niciun fel de fereastră. Winston nu intrase niciodată acolo și nici măcar nu se apropiase la mai mult de jumătate de kilometru de el. Era un loc în care nu puteai pătrunde dacă nu aveai vreo treabă oficială, iar atunci trebuia să treci printr-un labirint de sârmă ghimpată, uși metalice și mitraliere camuflate. Chiar și străzile care duceau până la barierele de control de lângă el erau patrulate de gardieni cu fețe de gorilă, în uniforme negre și înarmați cu bastoane cu ghinturi.

Winston se întoarse brusc. Adoptase expresia de optimism reținut, așa cum era recomandat când stăteai cu fața spre tele-ecran. Traversă camera și intră în bucătărioara lui. Fiindcă plecase de la Minister la acea oră, pierduse prânzul de la cantină, iar acum știa prea bine că nu va găsi nimic în bucătărie în afara unui coltuc de pâine neagră, pe care trebuia să-l păstreze pentru micul dejun de a doua zi. Luă de pe raft o sticlă cu un lichid incolor și cu o etichetă albă pe care scria GIN VICTORIA. Avea un miros grețos, uleios, ca alcoolul chinezesc din orez. Winston își turnă aproape o ceașcă, își luă inima în dinți și o dădu peste cap ca pe o doctorie.

Fața i se înroși pe dată, iar ochii i se umplură de lacrimi. Băutura era ca acidul azotic și, când o înghițeai, te simțeai de parcă ai fi fost lovit în cap cu un baston de cauciuc. În clipa următoare însă, senzația de arsură din stomac se domoli, iar lumea

începu să i se pară mai veselă. Luă o țigară dintr-un pachet mototolit de ȚIGĂRI VICTORIA și, din neatenție, o scoase astfel încât tot tutunul căzu din ea și se răspândi pe podea. Cu a doua avu mai mult succes. Se întoarse în sufragerie și se așeză la măsuta din partea stângă a tele-ecranului. Din sertarul măsuței scoase un toc, o călimară și un carnet gros, nescris, cu spatele roșu și coperta marmorată.

Din nu se știe ce motiv, tele-ecranul din sufragerie era într-o poziție nefirească. În loc să fie pus, așa cum era normal, pe perețele din capăt, de unde se vedea toată camera, era pe cel lateral, vizavi de fereastră. Într-o parte a sa, era o nișă, în care stătea Winston acum și care, probabil, atunci când fuseseră construite apartamentele, fusese proiectată ca spațiu pentru bibliotecă. În acea nișă, de care se lipise cu spatele, Winston putea rămâne în afara razei de acțiune a tele-ecranului, cel puțin din punct de vedere vizual. Putea, desigur, să fie auzit, dar, câtă vreme rămânea în această poziție, nu putea fi văzut. În mare parte, însăși configurația neobișnuită a camerei îi dăduse ideea să facă ceea ce era pe punctul de a face acum. Pe de altă parte, îl inspirase și carnetul pe care tocmai îl scosese din sertar. Era un lucru deosebit de frumos. Hârtia moale și fină, dar un pic îngălbenită de vreme era dintre cele care nu se mai fabricau de cel puțin patruzeci de ani. Putea bănuși, însă, că era mult mai veche de atât. Văzuse acel carnet în vitrina unei mici prăvălii de vechituri dintr-un cartier mărginaș al orașului (nu-și mai amintea acum care anume) și fusese pe dată cuprins de dorința coplesitoare de a-l cumpăra. Membrii de Partid nu aveau voie să intre în magazine obișnuite (care, după cum se spunea, „faceau comerț pe piața liberă”), dar această regulă nu se respecta cu prea mare strictețe, pentru că anumite produse, cum ar fi șireturile sau lamele de ras, nu puteau fi găsite în altă parte. Aruncase o privire în susul și în josul străzii, se strecurase în prăvălie și cumpăraseră carnetul pentru doi dolari și cincizeci de cenți. La vremea respectivă, nici nu-și dăduse seama că îl voia pentru un anumit scop. Îl dusese acasă în servietă, simțindu-se vinovat. Chiar dacă nu scria nimic în el, era un obiect compromițător.

LBRIS

We know
books

GEORGE ORWELL

Ferma Animalelor

Traducere de Raluca Ghențulescu
Studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

George Orwell

Ferma Animalelor/George Orwell; trad. de Raluca Ghențulescu;
stud. introductiv de Lucian Pricop – Ed. a 7-a – București:

Cartex 2000, 2026

ISBN 978-606-091-335-1

I. Ghențulescu, Raluca (trad.)

II. Pricop, Lucian (st. introd.)

821.111

© Editura Cartex 2000, pentru această traducere.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Nașterea distopiei (studiu introductiv de Lucian Pricop).....	7
Ferma Animalelor	
Capitolul I	27
Capitolul II	38
Capitolul III.....	48
Capitolul IV	57
Capitolul V	64
Capitolul VI	76
Capitolul VII	87
Capitolul VIII	101
Capitolul IX.....	117
Capitolul X.....	131

maximă „Patru picioare sunt bune, două picioare sunt MAI BUNE!”⁴⁸, venită ca acoperire discursivă pentru schimbarea de postură, nu este singurul element contrariant pentru animale. Realitatea se clarifică: „porcii au devenit asupritori, fiind construiți după chipul răului propriu-zis”⁴⁹; distincția dintre fostul lor opresor Jones și protectorul Napoleon dispare în cele din urmă, permițând animalelor să vadă că societatea în care trăiseră înainte și cea pe care au ajutat-o să se creeze sunt identice. Porcii au o singură șansă de perpetuare a tiraniei; pot doar să ultragieze logica, să o înlocuiască cu absurdul „TOATE ANIMALELE SUNT EGALE, DAR UNELE ANIMALE SUNT MAI EGALE DECÂT ALTELE”⁵⁰.

Scena simbolică a jocului de cărți dezvăluie noua realitate mai mult decât bizară. Pe măsură ce animalele se adună în fața geamurilor, ei văd că nu există diferențe între opresorul anterior și cel actual. „Animalele de afară își plimbau privirile de la porci la oameni și de la oameni la porci, dar le era deja cu neputință să mai facă diferența între unii și ceilalți.”⁵¹ Pe lângă faptul că este o ieșire din somnul rațiunii, „scena finală a cărții, în plus, dezvăluie deziluzia animalelor muncitoare față de liderii porci, un pas esențial în procesul de creare a unei noi revoluții”⁵².

Iată că dorința de a crea o societate utopică este pervertită din cauza poftelor de putere a unei minorități manipulative, că nivelul educației poate favoriza dominația unora asupra altora. Dincolo de mesajele de filosofie politică ale acestui mare roman alegoric, *Ferma Animalelor* și-a conservat actualitatea literară mai ales prin lipsa de emfază, prin mixul de ludic și tragic, prin fraza esopicească și, în același timp, atât de transparentă.

Lucian Pricop

⁴⁸ *Ibidem*, p. 136.

⁴⁹ Sapakie, Polly, „Freud’s Notion of the Uncanny in *Animal Farm*“, *The Explicator*: 69, 1, 2011, p. 10.

⁵⁰ George Orwell, *op. cit.*, p. 137.

⁵¹ *Ibidem*, p. 143.

⁵² Veronica Claire Letemendia, *op. cit.*, p. 126.

FERMA ANIMALELOR

Capitolul I

Domnul Jones, proprietarul fermei Conacul, încuiase cotețele de găini pentru noapte, dar, beat criță cum era, uitase să astupe și deschizăturile pentru ciugulit. Înconjurat de cercul de lumină al felinarului care se bălângănea în mâna lui, traversă curtea împleicindu-se, își aruncă ghetele la ușa din spate, își mai turnă un ultim pahar de bere din butoiul aflat cămară și se îndreaptă spre pat, unde doamna Jones deja sforăia.

De îndată ce lumina din dormitor se stinse, freamătul și agitația puseră stăpânire pe toate cotloanele fermei. În timpul zilei, umblase zvonul că bătrânul Senior, un porc *Middle White* premiat, avusese în noaptea trecută un vis ciudat pe care voia să-l împărtășească și celorlalte animale. Căzuseră de acord să se adune cu toții în hambarul cel mare, imediat ce domnul Jones nu mai era prin preajmă. Bătrânul Senior (așa i se adresau ceilalți întotdeauna, deși la expoziții participa sub numele de *Frumosul din Willingdon*) se bucura de atât de mult respect la fermă încât fiecare era oricând gata să renunțe la o oră de somn doar pentru a asculta ce avea el de spus. La un capăt al hambarului, pe un fel de

platformă înălțată, Seniorul se făcuse deja comod în culcușul său de paie, sub un felinar agățat de o bârnă. Avea doisprezece ani și, în ultima vreme, se îngrășase peste măsură, dar era încă un porc cu o prestață remarcabilă și cu o înfățișare înțeleaptă și binevoitoare, deși niciodată nu i se tăiaseră colții.

În scurt timp, începură să sosească și celelalte animale și fiecare dintre ele se făcea comod după cum îi era obiceiul. Primii veniră cei trei câini, Bluebell, Jessie și Pincher, apoi porcii, care se tolăniră pe paiele din fața platformei. Găinile se cocoțară pe pervazurile ferestrelor, porumbeii zburară pe căpriori, iar oile și vacile se așezară în spatele porcilor și începură să rumege. Boxer și Clover, cei doi cai care trăgeau la căruță, intrară împreună, mergând cu băgare de seamă, ca nu cumva să calce sub copitele lor mari și păroase vreun animal mic, ascuns în paie.

Clover era o iapă de prăsilă, robustă, între două vârste, care nu-și mai revenise complet după ce fătase cel de-al patrulea mânz. Boxer era un armăsar uriaș, înalt de peste un metru optzeci și mai puternic decât oricare doi cai obișnuiți împreună. O dungă albă pe care o avea de-a lungul botului îi dădea un aer cam prostesc și, de fapt, nici nu era prea inteligent, dar toată lumea îl respecta pentru tăria lui de caracter și incredibila putere de muncă. După cai veniră Muriel, capra cea albă, și Benjamin, măgarul. Benjamin era cel mai bătrân animal de la fermă și cel mai arțăgos. Vorbea rar, iar când vorbea, o făcea, de obicei, doar ca să rostească vreo remarcă cinică. De pildă, spunea că Dumnezeu îi dăduse

coadă ca să alunge muștele cu ea, însă el ar fi preferat să nu aibă nici coadă, nici muște. Dintre toate animalele de la fermă, era singurul care nu râdea niciodată. Dacă era întrebat de ce, răspundea că nu vede nimic de râs. Cu toate acestea, fără s-o recunoască în mod deschis, îi era devotat lui Boxer; de obicei, își petreceau duminicile împreună, pe mica pășune din spatele livezii, păscând unul lângă altul, dar fără să-și vorbească.

Cei doi cai tocmai se așezaseră când niște boboci de rață, care se pierduseră de mama lor, intrară în hambar, cîripind încet și plimbându-se de colo-colo, în căutarea unui loc în care să nu fie călcați de ceilalți. Cu piciorul ei mare, Clover făcu un fel de zid în jurul lor, iar bobocii se cuibăriră acolo și adormiră pe dată. În ultima clipă, cu mersul ei grațios și molfăind un cub de zahăr, intră și prostuța de Mollie, frumoasa iapă albă care trăgea la șaretă domnului Jones. Se așeză în față și începu să-și fluture coama cea albă, încercând să le atragă atenția celorlalți asupra panglicilor roșii împletite în ea. Pisica sosi ultima și, după ce căută cu privirea, ca de obicei, cel mai călduros loc, se strecură între Boxer și Clover și începu să toarcă mulțumită, fără să asculte niciun cuvânt din tot discursul Seniorului.

Toate animalele erau acum prezente, în afară de Moise, corbul domesticit, care dormea într-un par din spatele ușii hambarului. După ce se asigură că toți se așezaseră confortabil și așteptau atenți, Seniorul își dres glasul și începu:

– Dragi tovarăși, ați aflat deja despre visul ciudat pe care l-am avut azi-noapte. O să vă vorbesc însă despre el

mai târziu. Mai întâi vreau să vă spun altceva. Nu cred, tovarăși, că o să mai apuc multe luni de trăit alături de voi și, înainte de a muri, consider că este de datoria mea să vă împărtășesc din înțelepciunea pe care am acumulat-o până acum. Am trăit mult și, stând singur în boxa mea atâta amar de vreme, am avut mult timp să mă gândesc la natura vieții pe pământ, pe care cred că am înțeles-o mai bine decât orice alt animal din zilele noastre. Iată despre ce vreau să vă vorbesc! Spuneți-mi deci, tovarăși, care este natura vieții noastre? Haideți s-o zicem pe șleau: ducem niște vieți jalnice, pline de trudă și scurte. Ne naștem, suntem hrăniți cât să nu ne dăm duhul, iar cei care sunt buni de tras trebuie să tragă până la ultimul strop de energie. Iar când nu mai suntem folositori, suntem măcelăriți cu o cruzime îngrozitoare. După vârsta de un an, niciun animal din Anglia nu mai știe ce înseamnă fericirea sau odihna. Viața lui este doar nenorocire și sclavie; iată adevărul gol-goluț!

Oare aceasta este ordinea firească a lucrurilor? Să fie din pricină că țara noastră este atât de săracă încât nu poate să le asigure un trai decent locuitorilor ei? Nu, tovarăși, de o mie de ori nu! Anglia are pământuri mănoase și o climă blândă, fiind capabilă să ofere hrană din abundență mult mai multor animale decât cele care trăiesc astăzi în ea. Numai ferma noastră ar putea întreține o duzină de cai, douăzeci de vaci și sute de oi, care ar trăi toate în confort și cu demnitate – lucruri aproape de neimaginat pentru noi. De ce continuăm atunci să trăim în aceste condiții mizerabile? Pentru că produsele muncii noastre ne sunt aproape în totalitate furate de

oameni. Acesta este răspunsul la toate problemele noastre, tovarăși. El se rezumă la un singur cuvânt: OMUL! Omul este singurul nostru dușman adevărat. Dacă eliminăm Omul din scenă, scăpăm pentru totdeauna de foame și de munca istovitoare.

Omul este singura ființă care doar consumă, fără să producă. El nu dă lapte, nu face ouă, este prea slab ca să tragă la plug și nu poate fugi destul de repede ca să prindă iepuri. Cu toate acestea, el este stăpânul tuturor animalelor. El le pune la muncă și le dă înapoi doar strictul necesar cât să nu moară de foame, iar restul păstrează pentru el. Datorită muncii noastre pământul este arat și datorită bălegarului produs de noi este îngărat, dar niciunul dintre noi nu are altă avere decât propria sa piele. Voi, vacilor care stați în fața mea, câte mii de litri de lapte ați dat anul trecut? Și ce s-a-ntâmplat cu laptele acela care ar fi trebuit să-i facă mari și puternici pe vițelii voștri? S-a dus până la ultima picătură pe gâtlejurile dușmanilor noștri. Iar voi, găinilor, câte ouă ați făcut anul acesta și din câte dintre ele ați reușit să scoateți pui? Toate celelalte au ajuns la piață ca să le aducă bani lui Jones și oamenilor lui. Iar ție, Clover, unde îți sunt cei patru mânji pe care i-ai născut și care ar fi trebuit să-ți fie sprijin și bucurie la bătrânețe? Fiecare a fost vândut când a împlinit un an și pe niciunul n-ai să-l mai vezi vreodată. Ce ai primit drept recompensă pentru cei patru mânji și pentru toată munca ta la câmp? Nimic altceva decât o porție de mâncare și un loc în grajd.

LIBRIS

We know
books

GEORGE ORWELL

**HOINAR PRIN PARIS
ȘI LONDRA**

Traducere și note de Monica Manolachi
Studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Concepția grafică a copertei: Mădălina Pricop

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Lector: Georgiana Paraschiv

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORWELL, GEORGE

Hoinar prin Paris și Londra/George Orwell; trad. și note de Monica Manolachi; pref. de Lucian Pricop. – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-258-3

I. Manolachi, Monica (trad.; note)

II. Pricop, Lucian (pref.)

821.111

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Studiu introductiv</i> (Lucian Pricop).....	7
<i>Notă asupra ediției</i>	29
HOINAR PRIN PARIS ȘI LONDRA	31

LBRIS

We know
books

HOINAR PRIN PARIS
ȘI LONDRA

I

Rue du Coq d'Or din Paris, șapte dimineața. Din stradă, mai multe țipete furioase și înăbușite. Madam Monce, care administra micul hotel de vizavi, ieșise pe trotuar să o mustre pe o chiriașă de la etajul trei. Purta niște saboți, nu avea ciorapi, iar părul cărunt îi cădea pe umeri răvășit.

Madam Monce:

– *Salope! Salope!*¹ De câte ori ți-am spus să nu mai strivești gândacii pe tapet? Ce, crezi că-i hotelul tău? De ce nu-i arunci și tu pe fereastră, ca toată lumea? *Putain!*² *Salope!*

Femeia de la etajul al treilea:

– *Vache!*³

După care s-a dezlănțuit un adevărat cor de răcnete pestrițe pe măsură ce se deschideau ferestrele de o parte și de alta a străzii și jumătate dintre locatari s-au luat și ei la ceartă. Au amuțit brusc zece minute mai târziu, când s-a apropiat de ei un escadron de cavalerie și lumea n-a mai urlat, ca să se uite la ei.

Schițez această scenă doar ca să redau câte ceva din atmosfera din Rue du Coq d'Or. Nu fiindcă certurile erau singurul lucru care se întâmpla acolo, ci pentru că rareori trecea o dimineață fără să

¹ Stricato (fr.) (n.t.).

² Curvo (fr.) (n.t.).

³ Vaco (fr.) (n.t.).

aibă loc măcar o izbucnire de felul acesta. Certurile și strigătele deznădăjduite ale vânzătorilor ambulanti și urletele copiilor care vânau coji de portocală pe caldarâm și cântecele care răsunau în noapte și duhoarea acră a pubelelor de gunoi, toate acestea făceau parte din atmosfera străzii.

Era o străduță neînchipuit de îngustă, o trecătoare flancată de case înalte și leproase, înclinate una spre alta în poziții bizare, de parcă ar fi încremenit în clipa năruirii. Toate clădirile erau hoteluri, înșesate până la acoperiș cu locatari, mai ales polonezi, arabi și italieni. La parterul fiecăruia era câte un bistrou, unde puteai să te matolești cu un șiling. Sâmbăta seara, cam o treime din populația masculină din cartier se cherchelea. Unii se băteau pentru femei, iar muncitorii arabi angajați în construcții, care trăiau în cele mai ieftine hoteluri, iscau dispute misterioase, pe care și le rezolvau aruncând cu scaune și folosind uneori pistoale. Pe timp de noapte, polițiștii intrau pe stradă numai câte doi. Era un spațiu cu destul de multă hărmălaie. Cu toate acestea, în mijlocul gălăgiei și al miizeriei locuiau francezi respectabili, comercianți, brutari și spălătorese și alții asemenea, care își vedeau de propriile afaceri și strângeau cu discreție mici averi. Era o tipică mahala pariziană.

Hotelul meu se chema *Trois Moineaux*¹. Era un labirint întunecos și dărăpănat, cu cinci etaje, împărțit în patruzeci de camere cu ajutorul unor pereți din lemn. Camerele erau mici, fără viață și mereu murdare, pentru că nu existau cameriste, iar madam F., *la patronne*, nu aloca timp pentru măturat. Pereții erau subțiri ca așchia și, pentru a ascunde crăpăturile, fuseseră acoperiți cu numeroase straturi de tapet roz, care se desprinsese și găzduia o groază de gândaci. Spre tavan, ca niște soldați încolonați, mărșăluiau ziua și noaptea în întregi de gândaci, iar noaptea o luau în jos înfometăți, încât trebuia să te ridici din pat o dată la câteva ore, ca să faci măcel. Uneori, când deveneau prea nesuferiți, ardea un pic de sulf și îi alungai în camera vecină, la care chiriașul de alături reacționa și ardea și el sulf și îi trimitea înapoi. Era un loc infect, dar primitiv,

¹ Trei vrăbiuțe (fr.) (n.t.).

Într-o zi, madam F. și soțul ei erau niște sufletești. Chiria pentru o cameră varia între treizeci și cincizeci de franci pe săptămână.

Chiriașii erau mereu alții, mai ales străini, care soseau fără bugaj, stăteau o săptămână, după care nu-i mai vedeai. Erau oameni cu tot felul de ocupații: cizmari, cărămidari, zidari, zugravi, studenți, prostituate, zdrențari. Unii dintre ei erau de o sărăcie de neînchipuit. Într-una dintre mansarde era un student bulgar, care confecționa pantofi de lux pentru piața americană. Dimineața, de la ora șase la douăsprezece, stătea pe pat și meșterea o duzină de perechi de pantofi, pentru care obținea un câștig de treizeci și cinci de franci. În restul zilei, mergea la cursuri la Sorbona. Studia religia și cărțile lui de teologie zăceau cu fața în jos pe podeaua pe care erau întinse bucățile de piele. Într-o altă cameră locuia o rușoică împreună cu fiul ei, care se credea artist. Mama lucra șaisprezece ore pe zi, cârpind șosete la prețul de douăzeci și cinci de centime una, în timp ce fiul, bine îmbrăcat, trândăvea prin cafenelele din Montparnasse. O cameră avea doi chiriași, unul care muncea ziua și altul care muncea noaptea. În altă încăpere, un văduv împărțea același pat cu cele două fiice, femei în toată firea, care sufereau amândouă de tuberculoză.

În hotel erau și personaje excentrice. Mahalalele Parisului sunt locul unde se strâng oamenii excentrici, persoane care s-au irosit în rutine solitare și aproape absurde, care nici nu mai încearcă să ducă un trai normal sau decent. Din cauza sărăciei, nu se mai simt obligați să respecte normele de comportament obișnuite, la fel ca atunci când omul, dacă are bani destui, nu se mai simte obligat să muncească. Unii chiriași din hotel duceau vieți ciudate, greu de descris în cuvinte.

Familia Rougier, de pildă, era un cuplu de pitici bătrâni și zdrențaroși, care făceau un tip de bișniță neobișnuit: vindeau ilustrate pe Bulevardul Saint Michel. Aspectul neobișnuit era că le dădau în pachete sigilate, pretinzând că sunt pornografice. Erau, de fapt, fotografii cu castele de pe Valea Loarei. Mușterii nu descopereau acest detaliu decât prea târziu și nu se plâneau niciodată. Soții Rougier câștigau în jur de o sută de franci pe săptămână și,

străduindu-se să pună bani deoparte, izbuteau să fie mereu pe jumătate hămesiți și pe jumătate chercheliți. Camera lor era așa de împuțită, încât simțea putoarea de la etajul de dedesubt. Niciunul dintre ei nu-și mai schimbase hainele de vreo patru ani, așa spunea madam F.

Mai era și Henri, care lucra la canalizare. Era un bărbat înalt, melancolic, cu părul cârlionțat, cu o înfățișare mai degrabă romantică, încălțat cu cizme înalte de muncitor. Ce părea ciudat la el era că nu vorbea decât când era la serviciu. În rest, pur și simplu nu scotea o vorbă zile întregi. În urmă cu un an fusese șofer, avea un post bun și făcea economii. Într-o zi s-a îndrăgostit și, fiindcă fata îl refuza, Henri și-a pierdut cumpătul și a lovit-o. După ce a lovit-o, fata s-a îndrăgostit de el nebunește și au locuit împreună timp de două săptămâni, cheltuind o mie de franci din banii lui Henri. Pe urmă fata l-a înșelat. Henri i-a rănit antebrațul cu cuțitul și a fost trimis la pușcărie cu o pedeapsă de șase luni. După ce a rănit-o, fata s-a îndrăgostit de Henri mai mult ca niciodată, așa că s-au împăcat și s-au înțeles ca, după ce iese de la pușcărie, el să-și cumpere un taxi, să se însoare cu ea și să se așeze la casa lor. După alte două săptămâni, fata l-a înșelat din nou, iar când Henri a fost eliberat, ea era borțoasă, așa că nu a mai băgat cuțitul în ea. Și-a scos toate economiile și a băut până nu a mai știut de el, motiv pentru care a mai fost închis o lună. După aceea s-a angajat la canalizare. Nimic nu-l putea face pe Henri să vorbească. Dacă îl întrebai de ce muncește la canalizare, nu-ți răspundea niciodată, dar își încrucișa brațele, sugerând că are cătușe la încheieturi, și arăta cu capul spre sud, unde era pușcăria. Ghinionul parcă îi luase mințile peste noapte.

Sau R., un englez care trăia șase luni pe an în Putney cu părinții și șase luni în Franța. Cât stătea în Franța, bea de obicei patru litri de vin pe zi și șase litri în zilele de sâmbătă. Odată a călătorit până în insulele Azore, fiindcă vinul de acolo este mai ieftin decât oriunde în Europa. Avea o fire calmă, era un ins civilizată, nu isca niciodată scandal, nu se certa și era mereu beat. Lâncezea în pat până la prânz, iar de atunci și până la miezul nopții îl găseai în

colțul lui de bistro, unde trăgea la măsea în liniște și cu metodă. În timp ce sorbea din vin, vorbea cu glas subțire, ca de femeie, despre mobilă veche. În afară de mine, R. era singurul englez din cartier.

Erau și mulți alții care duceau vieți la fel de excentrice ca acestea: musiu Jules, românul, care avea un ochi de sticlă, dar nu voia să recunoască; Fureux, zidarul din Limousin; Roucolle, avarul, mort totuși înainte de sosirea mea; bătrânul Laurent, negustor de haine vechi, care își copia semnătura de pe o hârtiuță pe care o ținea în buzunar. Ar fi amuzant dacă cineva ar avea timp să le scrie biografia. Încerc să-i descriu pe oamenii din cartier nu din simplă curiozitate, ci pentru că fac parte din poveste. Despre sărăcie scriu și în această mahală din Paris am avut prima oară contact cu ea. Mahalaua, cu mizeria și oamenii ei ciudați, mi-a fost întâi o lecție practică despre sărăcie și apoi fundalul propriilor mele experiențe. De aceea încerc să ilustrez cum era viața în acel loc.

LIBRIS

We know
books

GEORGE ORWELL

Zile birmaneze

Traducere și note de Monica Manolachi
Studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta I: *Vas ceremonial birmanez*, cca. 1900
 Concepția grafică a copertei: Mădălina Pricop
 Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă
 Lector: Georgiana Paraschiv

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORWELL, GEORGE

Zile birmaneze/ George Orwell; trad. și note de Monica Manolachi;
 studiu introductiv de Lucian Pricop - București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-303-0

I. Manolachi, Monica (trad.; note)
 II. Pricop, Lucian (pref.)

821.111

© Editura Cartex 2000, pentru această traducere

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Puterea ca narativ moral: colonialism, hegemonie și post-adevăr în <i>Zile birmaneze</i> (studiu introductiv de Lucian Pricop)	7
Zile birmaneze	23

Orwell, prin *Zile birmaneze*, anticipează logica rețelelor sociale: minciuna devine eficientă prin frecvență, nu prin verosimilitate. În acest sens, romanul poate fi citit ca o intuiție a propagandei algoritmice, în care adevărul se fragmentează în narațiuni concurente, iar reputația – tema centrală a romanului – devine un activ de piață în sensul analizat de Byung-Chul Han³⁹.

Actualitatea morală a romanului

Relevanța romanului este, prin urmare, dublă. Pe de o parte, *Zile birmaneze* rămâne o frescă istorică; pe de altă parte, este un avertisment despre persistența formelor de dominație și manipulare în societățile postcoloniale și digitale. Orwell atinge aici tema centrală a operei sale ulterioare: vigilența morală în fața tiraniilor invizibile. Dacă *1984* denunță puterea totalitară a statului, *Zile birmaneze* demască totalitarismul subtil al normei sociale, al conformismului, acele micro-tiranii cotidiene care, prin repetiție, devin structură.

Astfel, *Zile birmaneze* este atât romanul de debut al unui mare scriitor, cât și o probă de luciditate morală, momentul în care etica observației devine act de rezistență. În el se conturează figura „mar-torului incomod“, cel care refuză confortul ideologic și denunță „violența simbolică“, adică structurile invizibile care transformă inechitatea în normalitate. Faptul că romanul încă tulbură conștiințe demonstrează că, dincolo de decorul colonial, umanitatea nu a depășit încă tentația clubului invizibil unde adevărul este obiect de tranzacție.

ZILE BIRMANEZE

³⁹ Byung-Chul Han, *Infocracy: Digitization and the Crisis of Democracy*, Polity Press, Cambridge, 2022.

Capitolul 1

*Acest deșert inaccesibil
La umbra crengilor melancoliei¹*

U² Po Kyin, judecător local în Kyauktada, un orașel din Birmania Superioară, stătea pe veranda casei sale. Abia trecuse de opt și jumătate, dar pentru că era luna aprilie, se simțea în aer un fel de zăpușeală, ca o amenințare a lungilor ceasuri sufocante ale amiezii. Când și când, adieri slabe ale vântului, care, prin contrast, păreau răcoroase, legănau orhideele proaspăt stropite, agățate la streășină. Dincolo de orhidee, se vedea trunchiul curbat și prăfuit al unui palmier, iar mai departe cerul luminos, de un uimitor albastru ultramarin. În văzduh, spre zenit, așa de sus încât lumina te orbea când te uitai la ei, câțiva vulturi se roteau fără să-și miște aripile.

Fără să clipească, aproape ca un mare idol din porțelan, U Po Kyin privea drept spre lumina arzătoare a soarelui. Avea în jur de cincizeci de ani și era așa de gras, încât de câțiva ani buni nu se mai ridicase de pe scaun fără să fie ajutat. Totuși, era bine proporționat și, la cât era de masiv, părea chiar frumos, fiindcă birmanezii

¹ William Shakespeare, *Cum vă place*.

² În birmană particula U este echivalentul cuvântului domn. Se folosește ca semn de respect adresat bărbaților peste 30 de ani și este pusă înaintea numelui, dar reprezintă reprezentă și un prefix onorific care înseamnă *domn foarte bine situat ca poziție socială*. (n.r.).

nu se ofilesc și nu se rotunjesc ca albi, ci se rotunjesc simetric, asemenea fructelor coapte. Avea o față mare, gălbejită și fără prea multe riduri, cu ochii brun-roșcați. Umbla desculț și avea picioare cu labe groase, talpa mult arcuită și toate degetele de aceeași lungime. Nu purta nimic nici pe cap și avea părul tuns scurt. Judecătorul purta o *longyi*, o fâșie din pânză arakaneză, în culori aprinse, cu carouri verzi și roșii, pe care birmanezii și-o înfășoară, de obicei, în jurul coapselor și picioarelor, la ocazii mai puțin protocolare. Mesteca betel¹, aflat pe masă, într-o cutie lăcuită, gândindu-se la viața lui de până atunci.

Fusese o viață plină, scânteietoare, încununată de succes. Cea mai veche amintire a lui U Po Kyin, din anii '80, era aceea a unui băiețel despuiat, cu burta umflată, privind la trupele britanice cum trec mărșăluind victorioase prin Mandalay². Își aducea aminte de groaza simțită la vederea acelor coloane de giganți hrăniți cu carne de vită, cu fețe la fel de roșii ca uniforme, de puștile lungi purtate pe umăr și bocănitul ritmic și apăsător al bocancilor. După ce îi urmărise cu privirea câteva minute, își luă calcâiele la spinare și se puse pe fugă. Așa copil cum era, pricepuse că poporul din care făcea parte nu se putea pune cu această rasă de giganți. Să lupte de partea britanicilor, să trăiască pe spinarea lor, aceasta fusese ambiția lui încă din copilărie.

La vârsta de șaptesprezece ani, încercase să se angajeze la stat, dar nu-i reușise, fiindcă era sărac și nu avea niciun sprijin, așa că timp de trei ani lucrase în labirintul infect al bazarului din Mandalay făcând servicii mărunte pentru negustorii de orez și chiar furând uneori. După aceea, la douăzeci de ani, a dat lovitură șantajând și ajungând în posesia a patru sute de rupii. Imediat după asta s-a dus la Rangoon³, unde a mituit, netezindu-și astfel calea

¹ Frunza de betel este utilizată în medicina tradițională pentru proprietățile antiseptice, de stimulare și împăspătare a respirației. Colorează dinții în negru și saliva capătă culoarea roșie. Este folosită din sud-estul Asiei, India, Pakistan, Bangladesh până în Papua Noua Guinee și Micronezia (n.r.).

² Al doilea mare oraș din Birmania (Myanmar), după capitala Rangoon (Yangon) (n.r.).

³ Cel mai mare oraș și portul principal din Birmania (Myanmar) (n.r.).

să se poată angaja pe un post de funcționar guvernamental. Era o slujbă profitabilă, deși salariul era mic. La acea vreme, un grup de funcționari obținea un venit constant, însușindu-și din rezervele guvernamentale, iar Po Kyin (pe atunci era doar Po Kyin, onorificul U a apărut după mai mulți ani) s-a apucat și el, bineînțeles, de astfel de matrapazlăcuri. Totuși, era prea talentat, ca să-și risipească viața printre funcționari neînsemnați, care șterpeleau câțiva firfiri. Într-o zi, a aflat că numărul demnitarilor de rang mai mic era insuficient și guvernul intenționa să facă unele numiri din rândul funcționarilor. Anunțul urma să devină public peste o săptămână, dar una din calitățile lui Po Kyin era aceea că obținea mereu informațiile cu o săptămână mai devreme decât ceilalți. Și-a dat seama de oportunitate și și-a denunțat toți colegii înainte ca vestea să ajungă la urechile acestora. Cei mai mulți au fost trimiși la închisoare, iar Po Kyin, ca recompensă pentru onestitatea lui, a fost numit inspector municipal adjunct. De atunci, a avansat continuu. Acum, la cincizeci și șase de ani, era judecător local și probabil avea să fie promovat în funcția de comisar adjunct, avându-i egali sau chiar subordonați pe mai mulți englezi.

Ca magistrat, metodele folosite erau simple. Oricât de mare ar fi fost valoarea mitei, nu ar fi vândut niciodată un proces, fiindcă știa că un judecător care dă sentințe greșite va fi prins mai devreme sau mai târziu. Obiceiul lui, mult mai sigur, era să ia mită de la ambele părți și apoi să ia hotărâri pe baze absolut legale. Practica asta i-a adus o foarte bună reputație de imparțialitate. Pe lângă ceea ce câștiga de la cei aflați în litigiu, U Po Kyin percepea și o taxă permanentă, un fel de schemă privată de impozitare, de la toate satele aflate sub jurisdicția lui. Dacă vreun sat nu-i plătea tributul, U Po Kyin trecea la măsuri punitive – satul era atacat de bande de tâlhari, sătenii de vază erau arestați sub false acuzații și alte astfel de șarlatanii – și nu trecea mult până când suma era achitată în totalitate. De asemenea, își lua partea din toate marile jafuri care se întâmplau în district. Bineînțeles că majoritatea acestora erau cunoscute de toată lumea, mai puțin de oficialii superiori ai lui U Po Kyin (un funcționar britanic nu va crede niciodată ceva rău